

Ekspertutvalg som skal vurdere prisfastsettelsen på strøm

Bakgrunn

Europa har lagt bak seg et ekstraordinært år preget av høye og til dels sterkt svingende kraftpriser. Blant annet har Russlands militære invasjon av Ukraina gitt redusert tilgang på gass og sterkt økende kostnader ved gasskraftproduksjon, samtidig som nedleggningen av større kull- og kjernekraftverk og andre hendelser har påvirket kraftprisutviklingen. Utfordringene i de europeiske landene har påvirket kraftprisene også i Norge, spesielt i sørlige deler av landet der tilknytningen til det europeiske kraftmarkedet er større enn i landet for øvrig.

Høye kraftpriser har gitt en betydelig økning i inntektene til produsentene av kraft, men skapt en krevende situasjon for strømforbrukerne. Mange land har derfor innført ordninger for å sikre at forbrukerne blir kompensert for økte strømavgifter. Kompensasjonsordningene kan for enkelte land innebære betydelige utgifter. I kjølvannet av energikrisen er det reist spørsmål om det er mulig å sikre forbrukerne lavere kraftpriser innenfor dagens kraftmarkedsmodell, der prinsippet om marginalprising står sentralt. Mer grunnleggende reformer av kraftmarkedets funksjonsmåte blir også diskutert og vurdert, blant annet i forbindelse med Europakommisjonens konsultasjon om elmarkedsdesign av 23. januar 2023.

I lys av det siste årets kraftsituasjon mener regjeringen det er behov for å gjennomgå fordeler og ulemper med dagens prinsipper for prisfastsettelsen i ulike deler av kraftmarkedet, og vurdere om det er tiltak som kan bidra til forutsigbare og konkurransedyktige priser til forbrukerne. Olje- og energidepartementet setter på denne bakgrunn ned et ekspertutvalg som, innenfor handlingsrommet i EØS-avtalen, skal utrede ulike forhold ved prisdannelsen for strøm.

Utvalgets mandat

Ekspertutvalgets hovedoppgave er å utrede og drøfte ulike modeller som kan bidra til mer stabile, forutsigbare og konkurransedyktige priser til husholdninger, industri og næringsliv, samt sikrer investeringer i fornybar energi.

Kraftmarkedets grunnleggende funksjon er å sikre trygg tilgang på kraft til forbrukere og ulike samfunnsfunksjoner til lavest mulig kostnad, på kort og lang sikt. Modellene som vurderes skal kunne sikre den norske forsynings sikkerheten på kort og lang sikt, og gi nødvendige insentiver til produksjon, magasindisponering, kraftutveksling og forbruksadferd som er i tråd med dette.

Utvalget skal bygge på relevant arbeid fra Energikommisjonen.

Utvalget skal vurdere hvordan ulike forslag til endringer i prisfastsettelsen på kraft i engrosmarkedet vil virke inn på det norske kraftsystemet, forsynings sikkerhet, insentivene til å investere i ny fornybar kraftproduksjon, kraftutvekslingen og sluttbrukerprisene. Utvalget skal vurdere hvordan forslag til endringer i engrosmarkedet vil påvirke øvrige kortsiktige markeder for å skape balanse i det norske kraftmarkedet og for fremtidsmarkedene for kraft.

Utvalget skal beskrive sammenhengene mellom prisdannelsen i engrosmarkedet og sluttbrukermarkedet for strøm. Videre skal utvalget gi en statusbeskrivelse av konkurranseforholdene og tilbudet av avtaler i det norske sluttbrukermarkedet, og vurdere hvilke tiltak på kort og lang sikt som kan sikre strømforbrukerne mulighet til lavere og forutsigbare priser innenfor handlingsrommet i EØS-avtalen.

Utvalget skal redegjøre for arbeidet med krisetiltak og mer langsiktige reformer knyttet til prisfastsettelsen i det europeiske kraftmarked, og hvordan gjennomføring av foreslåtte eller diskuterte tiltak i EU og de europeiske landene kan påvirke prisdannelsen på kraft i Norge. Virkningen

skal vurderes ut fra antatte påvirkninger fra det europeiske markedet, men også ut fra om tilsvarende tiltak ble innført i det norske kraftsystemet. Det skal vurderes om det er rasjonelt å innføre alternative tiltak som svar på EU-landenes eller Storbritannias endringer i markedsdesign.

Som et ledd i arbeidet skal utvalget vurdere virkninger i kraftmarkedet av aktuelle forslag som kan gi lavere og mer stabile priser, herunder:

- Forslag om opprettelse av et eget prisområde (auksjon) for strøm som fraktes gjennom mellomlandskablene
- Forslag om differensiering av spotmarkeder for innenlands forbruk og kraftutveksling mellom land
- Forslag som baserer seg på at en andel av kraftproduksjonen omsettes utenfor spotmarkedet i andre typer kontrakter
- Forslag til tiltak som kan utløse større forbruksfleksibilitet med sikte på å redusere nivået på forbruket som etterspørres i høylasttimer i spotmarkedet
- Forslag til virkemidler for å begrense eksporten når fyllingsgraden i flerårsmagasiner avviker fra median fyllingsgrad (sesongjustert)
- Forslag til ulike typer avgifter på krafteksport

Langsiktig perspektiv på prisdannelsen på kraft

Utvalget skal drøfte hvilke hovedfaktorer som vil påvirke prisbildet på kraft på lang sikt i Norge, og i landene vi er tilknyttet.

Utvalget skal gi perspektiver og drøfte utfordringer dagens modell for kraftprisfastsettelsen kan gi etter hvert som kraftsystemene i landene rundt oss får en meget høy andel fornybar produksjon. Det skal vurderes hvordan man kan unngå at investeringsinsentivene for ny produksjon svekkes, og hvordan man i et slikt kraftsystem kan skjerme forbrukere og næringsliv mot de største prissvingningene.

Organisering og tidsfrister

Ekspertutvalget skal bestå av personer med særlig kompetanse på økonomiske, juridiske og fysiske egenskaper ved det norske kraftsystemet.

Utvalget skal starte sitt arbeid 20. februar 2023 og organiseres som et skrivende utvalg. Utvalget vil i tillegg få tilført sekretariatsressurser fra departementene. Utvalget skal levere sin sluttrapport senest 15. oktober 2023.

Medlemmer:

Inge Gran, leder (*administrerende direktør, Sintef Energi*)

Håkon Taule, *partner (THEMA Consulting)*

Petter Vegard Hansen, *leder kraftforskning (Refinitiv)*

Lene Hagen, *senioranalytiker (Volue)*

Jannicke Hilland, *leder (Telenor Infrastruktur)*

Kristin Bjella, *partner (Hjort)*

Markus Hoel Lie, *professor (Universitetet i Tromsø)*

Svein Sundsbø, *pensjonert næringslivsleder*

Nina Lillelien, *seniorøkonom (NHO)*

Nora Hansen, *rådgiver (LO)*